

WYROK

W IMIENIU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Przemyślu I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jacek Saramaga

Protokolant: st. sekretarz sądowy Joanna Żygała

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2014 r. w Przemyślu

na rozprawie

sprawy z powództwa Banku (...) S.A. w W.

przeciwko M. C. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. **uznaje** za bezskuteczne w stosunku do powoda Banku (...) S.A. w W.:

a. umowę darowizny zawartą w dniu 1 czerwca 2012 r. przed notariuszem J. O., Rep. (...) na mocy której M. C. (2) darował pozwanemu M. C. (1) nieruchomość stanowiącą działkę oznaczoną numerem (...) o powierzchni(...)ha, położoną w obrębie(...) miasta P. przy ul. (...), zabudowaną budynkiem mieszkalnym i wolnostojącym murowanym garażem objętą księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Przemyślu,

b. umowę ustanowienia nieodpłatnej dożywotniej służebności osobistej na rzecz M. C. (2) i M. C. (3) polegającej na dożywotnim prawie zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym położonym w P. przy ul. (...) z prawem korzystania ze wszystkich pomieszczeń i przynależności w tym domu oraz prawem nieodpłatnego użytkowania całej działki będącej przedmiotem umowy darowizny zawartej w dniu 1 czerwca 2012 r. przed notariuszem J. O., rep. (...) nr (...)

- dla zaspokojenia przysługujących powodowi wierzytelności w kwocie 188.031,25 zł z złotych odsetkami umownymi od dnia 22.08.2012 r. do dnia zapłaty w wysokości czterokrotności obowiązującej stopy lombardowej Narodowego Banku Polskiego, z zastrzeżeniem zmiennej stopy odsetek, z ograniczeniem odpowiedzialności do łącznej kwoty 270.000 zł oraz w kwocie 90.857,46 zł - z odsetkami umownymi od dnia 23.08.2012 r. do dnia zapłaty w wysokości czterokrotności obowiązującej stopy lombardowej Narodowego Banku Polskiego z zastrzeżeniem zmiennego stopy odsetek, z ograniczeniem odpowiedzialności do łącznej kwoty 150.000 zł,

II. **zasądza** od pozwanego M. C. (1) na rzecz powoda Banku (...) SA w W. kwotę 27.217 (dwadzieścia siedem tysięcy dwieście siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu

z dnia 20 marca 2014 r., sygn. akt I C 907/13

Powód Bank (...) S.A., pozwem wniesionym w dniu 20 listopada 2013 r., domagał się:

- uznania za bezskuteczną w stosunku do powoda Banku (...) S.A. w W. umowy darowizny zawartej w dniu 1 czerwca 2012 r. w P. przed notariuszem J. O. Repertorium (...) Nr (...) z pokrzywdzeniem powoda, na mocy której M. C. (1) nabył nieruchomości stanowiącą działkę o numerze ewidencyjnym (...) obr. (...) o powierzchni (...) ha zabudowaną drewniano-murowanym, wolnostojącym, jednorodzinny parterowym z poddaszem użytkowym, w całości podpiwniczonym budynkiem mieszkalnym o powierzchni użytkowej (...) m² oraz wolnostojącym murowanym garażem o powierzchni użytkowej (...) - położonej w P., przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy w Przemyślu - VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze: (...),
- uznania za bezskuteczną - w stosunku do powoda Banku (...) S.A. w W. - nieodpłatnego ustanowienia dożywotniej, na rzecz M. C. (2) i M. C. (3), służebności osobistej zamieszkania w budynku mieszkalnym oznaczonym numerem (...) przy ulicy (...) w P.,
- zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa,
- udzielenia zabezpieczenia roszczenia poprzez wpisanie w dziale III księgi wieczystej Nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Przemyślu VI Wydział Ksiąg Wieczystych, obejmującej nieruchomości położoną w obrębie (...) P., stanowiącą działkę o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni (...) ha - ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu do czasu prawomocnego zakończenia niniejszego postępowania oraz zakazanie pozwanemu M. C. (1) zbywania oraz obciążania wyżej oznaczonej nieruchomości.

Uzasadniając żądanie pozwu wskazał powód, że w dniu 28 maja 2004 r. M. C. (2) i M. C. (3) zawarli z powodem – Bankiem (...) S.A. I Oddział w P. umowę kredytu w rachunku bieżącym na kwotę 107,319,76 zł, jako prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą: (...) Przedsiębiorstwo (...) (...), ul. (...).

W dniu 19 listopada 2004 r. została zawarta umowa złotowego mieszkaniowego kredytu budowlano - hipotecznego między powodem a M. C. (3) i M. C. (2) w kwocie 120.000,00 zł.

W dniu 8 listopada 2007 r. M. C. (1) i M. C. (3) jako prowadzący wymienioną wyżej działalność gospodarczą zawarli z powodem następnie zobowiązanie - umowę kredytu zaliczki nr (...), a następnie w dacie 30 grudnia 2011 r. podpisali Aneks nr (...) do umowy kredytu Zaliczka.

Jako zabezpieczenie kredytu budowlano - hipotecznego zostały ustanowione hipoteki: umowna zwykła w kwocie 120.000,00 zł i hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 120.000,00 zł na nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...) oraz hipoteka umowna kaucyjna w wysokości 150.000,00 zł stanowiąca zabezpieczenie kredytu w rachunku bieżącym.

W dalszej części uzasadnienia powód podaje, iż w dniu 1 czerwca 2012 r. dłużnik powoda M. C. (2) na podstawie umowy darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego darował pozwanemu M. C. (1) nieruchomości położoną w P. przy ulicy (...) opisaną wyżej, a która stanowiła zabezpieczenie kredytów udzielonych przez powoda M. C. (2) i M. C. (3).

Powód podkreślił, że kredytobiorcy nie poinformowali powoda o fakcie darowania synowi przedmiotowej nieruchomości, powziął ją dopiero od komornika, do którego skierował wniosek o przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego na mocy tytułów wykonawczych przeciwko M. i M. C..

Jak podaje dalej powód, w dniu 15 października 2012 r. złożył dwa wnioski do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Przemyślu A. B. o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikom. Z informacji uzyskanej od komornika powód dowiedział się, że dłużnik nie jest już właścicielem nieruchomości, która stanowiła zabezpieczenie wierzytelności powoda, bowiem właścicielem na mocy umowy darowizny z daty 1 czerwca 2012 r. stał się M. C. (1).

Powód zaznacza, że podejmował próby ugodowego załatwienia sprawy spłaty długu zaciągniętego przez M. C. (2) i M. C. (3) poprzez kierowanie korespondencji a także prowadzenie bezpośrednich negocjacji, które nie przyniosły

oczekiwanego rezultatu, bowiem dłużnicy powoda nie przedstawili powodowi żadnej konkretnej propozycji spłaty zadłużenia ani też nie dokonali realizacji spłaty.

Jako istotne w sprawie powód zaznacza fakt, że jego dłużnicy z dniem 31 maja 2012 r. zaprzestali prowadzenia działalności gospodarczej i w dacie 1 czerwca 2012r. zostali wykreśleni z Ewidencji Działalności Gospodarczej.

Powołując się na orzecznictwo sądowe powód stwierdza, iż nie ma obowiązku wykazania niewypłacalności dłużnika poprzez przeprowadzenie bezskutecznej egzekucji lub postawienia dłużnika w stan upadłości. Na potwierdzenie tego faktu przytacza wyrok z dnia 6 grudnia 1996 r. Sądu Apelacyjnego w Warszawie (sygn. akt: IACr 853/96 opublikowany w Apel. W-wa 1997/23), który orzekł, że dla stwierdzenia niewypłacalności dłużnika nie jest konieczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wykazanie jego bezskuteczności. Wierzyciel może wykazywać niewypłacalność dłużnika za pomocą wszelkich dowodów, a nie tylko poprzez przeprowadzenie egzekucji. Podobne stanowisko zajął także Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 24 stycznia 2000 r. (sygn. akt: III CKN 554/98 niepublikowane) stwierdzając, że dla wykazania niewypłacalności dłużnika nie jest konieczne ogłoszenie upadłości dłużnika. Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 k.c. oznacza stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi. Dla skorzystania przez wierzyciela z akcji paulińskiej wystarczy wykazanie, że niemożliwe okazało się wobec stanu majątku dłużnika, zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela. Takie stanowisko zajął również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 września 1998 r. (sygnatura akt: III CKN 6 12/97 opublikowane w OSNC 1999/3/56/).

Dalej powód podaje, że dla skorzystania przez wierzyciela ze skargi paulińskiej wystarczy, gdy niewypłacalność dłużnika uniemożliwia zaspokojenie wierzytelności tego wierzyciela a ma to miejsce wówczas, gdy zdawał on sobie sprawę, że wskutek dokonania czynności prawnej spowoduje niemożność zaspokojenia wierzyciela z jego majątku, który to fakt miał miejsce w niniejszej sprawie. Na potwierdzenie podał wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012 r. (sygnatura akt: II CSK 206/12), który stwierdza, iż „dłużnik, który uciekając przed spłatą kredytu w banku przenieś swój majątek na dziecko, musi się liczyć z tym, że sąd uzna umowę darowizny za bezskuteczną wobec wierzyciela”.

Z brzmienia art. 528 i 529 wynika jednoznacznie, że „jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Jednocześnie osoba trzecia nie może bronić się poprzez wykazanie, że nie wiedziała lub nie mogła wiedzieć o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, bo nawet udowodnienie przez osobę trzecią, że nie wiedziała i - mimo zachowania najwyższej staranności - nie mogła dowiedzieć się o pokrzywdzeniu wierzycieli, nie zwalnia jej od odpowiedzialności wobec wierzyciela.

Przenosząc wskazane wyżej uregulowania na grunt sprawy powód stwierdził, iż obdarowany M. C. (1) otrzymał korzyść majątkową nieodpłatnie, a to oznacza, że stan jego świadomości co do pokrzywdzenia wierzyciela nie ma w tym przypadku żadnego znaczenia. W jego ocenie w sprawie istotne jest i to, że jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, że działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. W przedmiotowej sprawie - dłużnik wskutek dokonania darowizny stał się niewypłacalny. Niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 k.c. oznacza stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi.

Powód podaje, że pozwany M. C. (1) jako osoba pełnoletnia, stawająca do aktu notarialnego - umowy darowizny, w której notariusz zobowiązany jest do opisanie stanu prawnego nieruchomości, posiadał pełną świadomość objęcia przedmiotu darowizny obciążonego hipotekami na rzecz wierzyciela Banku (...) S.A.

Zawarcie przez dłużników powoda umowy darowizny jest niewątpliwie czynnością prawną, w wyniku której osoba trzecia - M. C. (1) - uzyskała korzyść majątkową. Przeniesienie własności przedmiotowej nieruchomości zostało

dokonane z pokrzywdzeniem powoda, ponieważ w wyniku dokonanej darowizny dłużnicy stali się niewypłacalni w większym stopniu niż byli przed dokonaniem tej darowizny.

Dalej powód podnosi, że nieodpłatna i dożywotnia służebność osobista na rzecz M. C. (2) i M. C. (3), której treścią jest prawo dożywotniego korzystania przez nich z całego mieszkania w domu mieszkalnym opisanym na wstępie z prawem korzystania ze wszystkich pomieszczeń została ustanowiona przez obdarowanego M. C. (1) na żądania darczyńców będących dłużnikami powoda. Do uprawnień dożywcotników M. i M. małżonków C. stosuje się wobec tego przepisy o prawach bezwzględnych, którymi są ograniczone prawo rzeczowe, w tym służebności osobiste.

Bezwzględność ograniczonego prawa rzeczowego w postaci służebności polega między innymi na tym, że może ono być realizowane wobec każdego właściciela nieruchomości. Mając to na uwadze, uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda jedynie czynności darowizny dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela, nie pozwoli na pełną realizację przysługującego mu prawa pierwszeństwa zaspokożenia się z przedmiotu majątkowego M. C. (1), na które wskazuje art. 532 k.c. to jest sprzedaż w toku egzekucji nieruchomości obciążonej osobistą służebnością.

Wniosek o zabezpieczenie roszczenia powód uzasadniał tym, że brak zabezpieczenia pozbawi powoda możliwości zaspokożenia jego roszczeń, bowiem istnieje obawa dalszego zbycia nieruchomości celem uniemożliwienia skutecznej egzekucji.

Stosowny wpis w dziale III księgi wieczystej doprowadzi do odpowiedniego zabezpieczenia powoda przed poniesieniem ewentualnej szkody, spowodowanej dalszym zbyciem nieruchomości i niemożnością udowodnienia świadomości okoliczności z art. 531 § 2 k.c. po stronie ewentualnych nabywców. Jest bowiem oczywiste, że zbycie nieruchomości może całkowicie pozbawić powoda możliwości udowodnienia złej wiary po stronie kolejnej osoby trzeciej.

Ponadto wpis ostrzeżenia może udaremnić powstanie szkody po stronie osoby trzeciej, która nabędzie nieruchomość i będzie musiała znosić egzekucję prowadzoną przez powoda w stosunku do niej. Świadomość istnienia ostrzeżenia może bowiem spowodować po stronie ewentualnego nabywcy rezygnację z nabycia.

Krańcowo powód stwierdza, że wobec spełnienia przesłanek zabezpieczenia roszczenia, powód na podstawie art. 730 § 1 w zw. z art. 755 § 1 k.p.c. wnosi o zabezpieczenie dochodzonego roszczenia przez wpisanie do księgi wieczystej ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu oraz zakazanie pozwanemu M. C. (1) zbywania i obciążania wskazanej nieruchomości.

W odpowiedzi na pozew **pozwany M. C. (1)** wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Pozwany przyznał okoliczność, iż doszło do dokonania darowizny przez M. C. (2) na rzecz pozwanego M. C. (1), a także ustanowienia w tej umowie służebności osobistej na rzecz M. C. (2) oraz M. C. (3).

Na wstępie uzasadnienia odpowiedzi na pozew pozwany zarzuca, iż M. C. (2) nie działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, jak również nie podejmował w/w czynności w celu „ucieczki” przed groźbą utraty majątku wskutek egzekucji.

Jak podaje pozwany motywy przeniesienia własności wynikały z zupełnie innych przyczyn. W październiku 2011 r. M. C. (2) dowiedział się, iż jest poważnie chory. Stwierdzono u niego nowotwór w postaci zaawansowanej i był to rak prostaty w złośliwej postaci. Lekarze po przeprowadzonych badaniach, stwierdzili, iż istnieją słabe rokowania na wyleczenie i jeśli nie uda się natychmiastowa terapia i intensywne leczenie to M. C. (2) pozostaje 3-4 miesiące życia.

W tej sytuacji pozwany mając na uwadze swój ciężki stan chorobowy postanowił to co posiada darować jednemu synowi tj. M. C. (1). W sprawie istotnym w ocenie pozwanego jest również fakt, iż M. C. (2) jest opiekunem prawnym

swojego brata W. C., który jest całkowicie ubezwłasnowolniony. Ponadto pozwany zobowiązał się przejąć opiekę nad wujkiem w razie śmierci ojca.

W tej sytuacji motyw przeniesienia własności - jak podał wyżej pozwany - wynikał zupełnie z innych okoliczności i związany był ściśle ze stanem chorobowym ojca powoda.

Co więcej podobną motywację przyjęto przy ustanowieniu służebności, gdyż pozwany chciał zapewnić rodzicom dach nad głową.

Jak podaje dalej pozwany, jest on studentem nigdy nie interesował się długami rodziców i nie wnikał w ich zobowiązania. Rodzice nigdy nie informowali go, że są zadłużeni. Pozwany podkreśla, iż miał jedynie świadomość, iż dom jest mu darowany z uwagi na chorobę ojca i z takim przeświadczeniem przystąpił do kontraktu. W tej sytuacji w jego ocenie domniemanie art. 527 § 3 k.c. jest mocno wątpliwe.

Końcowo pozwany stwierdza, że w tym stanie rzeczy trudno przyjąć, iż M. i. M. C. działali z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela w tym powoda.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 28 maja 2004 r. doszło do zawarcia umowy kredytu w rachunku bieżącym pomiędzy M. C. (2) i M. C. (3) jako prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą: (...)Przedsiębiorstwo (...) z Bankiem (...) S.A. I Oddział w P. na kwotę 107.319.76 zł.

(dowód: umowa spółki cywilnej z dnia 11.12.2000 r. – k. 37-39, umowa nr (...) kredytu w rachunku bieżącym z dnia 28.05.2000 r. wraz z aneksem nr (...) z dnia 30.12.2011 r. – k. 40-45)

Następnie w dniu 19 listopada 2004 r. została zawarta umowa złotowego mieszkaniowego kredytu budowlano – hipotecznego między M. C. (3) i M. C. (2) z Bankiem (...) S.A. I Oddział w P. na kwotę 120.000,00 zł. Kredyt ten był przeznaczony na sfinansowanie remontu budynku mieszkalnego jednorodzinnego położonego w P., przy ul. (...), na działce o nr ew. (...), dla której Sąd Rejonowy w Przemyślu Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

(dowód: umowa złotowego mieszkaniowego kredytu budowlano – hipotecznego nr (...) z dnia 19.11.2004 r. – k. 46-55)

Do kolejnego powstania zobowiązana pomiędzy M. C. (2) i M. C. (3) a Bankiem (...) S.A. I Oddział w P. doszło w dniu 8 listopada 2007 r. w postaci umowy kredytu zaliczki nr (...), a następnie w dniu 30 grudnia 2011 r. podpisano aneks nr (...) do umowy kredytu Zaliczka.

Jako zabezpieczenie kredytu budowlano - hipotecznego zostały ustanowione hipoteki: umowna zwykła w kwocie 120.000,00 zł i hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 120.000,00 zł na nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...) oraz hipoteka umowna kaucyjna w wysokości 150.000,00 zł stanowiąca zabezpieczenie kredytu w rachunku bieżącym.

(dowód: umowa kredytu zaliczki nr (...) z dnia 8.11.2007 r. wraz z aneksem nr (...) z dnia 30.12.2011 r. – k. 56-65)

W październiku 2011 r. dłużnik M. C. (2) dowiedział się, iż jest poważnie chory. Stwierdzono u niego nowotwór w postaci zaawansowanej i był to rak prostaty w złośliwej postaci. Lekarze po przeprowadzonych badaniach, stwierdzili, iż istnieją słabe rokowania na wyleczenie i jeśli nie uda się natychmiastowa terapia i intensywne leczenie to M. C. (2) pozostaje 3-4 miesiące życia. Kolejne miesiące związane były z licznymi pobytami M. C. (2) w szpitalu i długim leczeniem. W chwili obecnej nastąpiła remisja choroby, przewidywany jest jeszcze jeden zabieg, może dwa, a rokowania są bardzo dobre. M. C. (2) oczekuje na zgodę lekarzy na podjęcie przez niego pracy.

(dowód: karta informacyjna leczenia szpitalnego M. C. (2) z dnia 17.11.2011 r. – k. 105-108, karta leczenia M. C. (2) w Szpitalu (...) w B. z dnia 04.04.2012 r. – k. 109-114, badanie TK M. C. (2) z dnia 30.08.2013 r. – k. 115, ksero odpisu skróconego aktu urodzenia W. C. o nr (...) z dnia 29.11.1995 r. – k. 116, postanowienie Sądu Wojewódzkiego

w Przemysłu z dnia 23.01.1984 r. – k. 117, postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Przemysłu z dnia 19.10.1983 r. – k. 118-119, zeznania M. C. (2) złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 129-130, zeznania pozwanego złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 130)

W maju 2012 r. dłużnicy przestali spłacać kredyt, mieli kłopoty finansowe. Było to związane z kosztownym leczeniem M. C. (2). Jego choroba spowodował, iż nie mógł pracować, a w związku z tym jego firma traciła klientów. Kilka miesięcy wcześniej M. C. (2) rozmawiał z dyrektorem banku o swoich kłopotach finansowych, jednak nie zawarto tego porozumienia na piśmie.

W dniu 31 maja 2012 r. M. C. (2) i M. C. (3) zaprzestali wykonywania działalności gospodarczej M. C. (2) (...)Przedsiębiorstwo (...). Wykreślenie wpisu z rejestru (...) nastąpiło z dniem 1.06.2012 r.

(dowód: wydruk z (...) k. 83-86)

W dniu 1 czerwca 2012 r. dłużnik powoda M. C. (2) na podstawie umowy darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego darował pozwanemu M. C. (1) nieruchomości położoną w P. przy ulicy (...) składającej się z działki ewidencyjnej o numerze ewidencyjnym (...) obr. (...)o powierzchni (...) ha zabudowaną drewniano – murowanym, wolnostojącym, jednorodzinny, parterowym z poddaszem użytkowym, w całości podpiwniczonym budynkiem mieszkalnym o powierzchni użytkowej (...) m2 oraz wolnostojącym murowanym garażem o powierzchni użytkowej (...), dla której Sąd Rejonowy w Przemysłu VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), a która stanowiła zabezpieczenie kredytów udzielonych przez powoda M. C. (2) i M. C. (3). Ponadto na wspomnianej wierzytelności ustanowiono ograniczono prawo rzeczowe w postaci nieodpłatnej, dożywotniej służebności osobistej polegającej na prawie zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym z prawem korzystania ze wszystkich pomieszczeń i przynależności w tym domu oraz prawo nieodpłatnego korzystania z całej działki.

M. C. (1) figuruje w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości przez Sąd Rejonowy Wydział VI Ksiąg Wieczystych w P. jako właściciel.

(dowód: odpis zwykły księgi wieczystej z dnia 20.11.2013 r. – k.66-71, zeznania M. C. (2) złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 129-130, zeznania pozwanego złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 130)

Przedmiotowa nieruchomość stanowiła jego majątek osobisty, który postanowił przekazać synowi, ponieważ był jego jedynym synem, był już pełnoletni, a także obiecał zaopiekować się rodzina i bratem M. C. (2) – W. C. – którym opiekował się od przeszło(...) lat jako jego opiekun po jego ubezwłasnowolnieniu.

(dowód: zeznania M. C. (2) złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 129-130, zeznania pozwanego złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 130)

Dłużnik nie poinformował kredytobiorcy o fakcie darowania synowi przedmiotowej nieruchomości. Powód powziął ją dopiero od komornika sądowego, do którego skierował wniosek o przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego na mocy tytułów wykonawczych przeciwko M. i. M. C.

Z informacji uzyskanej od komornika powód dowiedział się, że dłużnik nie jest już właścicielem nieruchomości, która stanowiła zabezpieczenie wierzytelności powoda, bowiem właścicielem na mocy umowy darowizny z daty 1 czerwca 2012 r. stał się M. C. (1).

Powód podejmował próby ugodowego załatwienia sprawy spłaty długu zaciągniętego przez M. C. (2) i M. C. (3) poprzez kierowanie korespondencji a także prowadzenie bezpośrednich negocjacji, które nie przyniosły oczekiwanego rezultatu, bowiem dłużnicy powoda nie przedstawili powodowi żadnej konkretnej propozycji spłaty zadłużenia ani też nie dokonali realizacji spłaty. Kredyt hipoteczny jest częściowo spłacony, natomiast suma do spłaty z kredytu w rachunku bieżącym to około 300.000 zł.

(dowód: zeznania M. C. (2) złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 129-130, zeznania pozwanego złożone na rozprawie w dniu 20.03.2014 r. – k. 130)

W dniu 22 sierpnia 2012 r., powód Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) stwierdzający, iż na dzień jego wystawienia figuruje wymagalne zadłużenie dłużnika M. C. (2) i M. C. (3) wobec Banku wynikające z Umowy kredytu zaliczka nr (...) z dnia 08.11.2007 r. wraz z: Aneksem nr (...) z dnia 31.10.2008 r., Aneksem nr (...) z dnia 30.12.2009 r., Aneksem nr (...) r. z dnia 28.12.2010r. i Aneksem nr (...) z dnia 30.12.2011 r. Wymagalne zadłużenie na dzień 22.08.2012 r. wynosiło 188.031,25 zł.

(dowód: bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) – K. 72)

Postanowieniem z dnia 28 września 2012 r., sygn. akt V GCo 106/12, Sąd Rejonowy w Przemysłu V Wydział Gospodarczy na wniosek Banku (...) S.A. z siedzibą w W. nadał bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nr (...) wystawionemu przez powoda klauzulę wykonalności.

(dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Przemysłu V Wydział Gospodarczy z dnia 28.09.2012 r. – k. 73)

W dniu 23 sierpnia 2012 r., powód Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wystawił bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) stwierdzający, iż na dzień jego wystawienia figuruje wymagalne zadłużenie dłużnika M. C. (2) i M. C. (3) wobec Banku wynikające z Umowy kredytu w rachunku bieżącym nr (...) z dnia 28.05.2004 r. wraz z: Aneksem nr (...) z dnia 26.04.2005 r., Aneksem nr (...) z dnia 31.06.2006 r., Aneksem nr (...) z dnia 21.09.2006 r. i Aneksem nr (...) z dnia 23.01.2007 r., Aneksem nr (...) z dnia 28.12.2007 r., Aneksem nr (...) z dnia 30.12.2008 r., Aneksem nr (...) z dnia 30.12.2009 r., Aneksem nr (...) z dnia 28.12.2010 r., Aneksem nr (...) z dnia 30.12.2011 r. Wymagalne zadłużenie na dzień 23.08.2012 r. wynosiło 90.857,46 zł.

(dowód: bankowy tytuł egzekucyjny nr (...) – K. 74)

Postanowieniem z dnia 28 września 2012 r., sygn. akt V GCo 106/12, Sąd Rejonowy w Przemysłu V Wydział Gospodarczy na wniosek Banku (...) S.A. z siedzibą w W. nadał bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nr (...) wystawionemu przez powoda klauzulę wykonalności.

(dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Przemysłu V Wydział Gospodarczy z dnia 28.09.2012 r. – k. 75-76)

(...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. w dniu 15.10.2012 r., złożył dwa wnioski zatytułowane „o wszczęcie egzekucji”, przedkładając w załączeniu dwa bankowe tytuły egzekucyjne z dnia 22.08.2012 r. i 23.08.2012 r. zaopatrzone w klauzulę wykonalności.

(dowód: wnioski o wszczęcie egzekucji z dnia 15.10.2012 r. – k. 77-82)

W dniu 15 października 2012 r. powód złożył dwa wnioski do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Przemysłu A. B. o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikom.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Przemysłu Wydział I Cywilny z dnia 6 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 907/13 udzielono zabezpieczenia roszczenia o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną w ten sposób, że nakazał wpisać w dziale III księgi wieczystej Nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Przemysłu VI Wydział Ksiąg Wieczystych, obejmującej nieruchomości położoną w obrębie(...) miasta P., stanowiącą działkę o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni (...) ha - ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu z powództwa Banku (...) S.A. w W. przeciwko M. C. (1) o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną - do czasu prawomocnego zakończenia niniejszego postępowania oraz ustanowił zakaz zbywania i obciążania w/w nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Przemysłu VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz nakazał ujawnić zakaz w tej księdze wieczystej do czasu prawomocnego zakończenia niniejszego postępowania.

(dowód: postanowienie Sądu Okręgowego w Przemysłu Wydział I Cywilny z dnia 6.12.2013 r. – k. 89-96)

Powyższy stan faktyczny ustalił Sąd na podstawie dowodów z dokumentów: umowy spółki prawa cywilnego z dnia 11.12.2000 r. - k. 37-39, umowy nr (...) kredytu w rachunku bieżącym z dnia 28.05.2004 r. - k. 40-45, umowy kredytu mieszkaniowego budowlano-hipotecznego z dnia 19.11.2004 r. - k. 46-55, umowy kredytu zaliczka nr (...) z dnia 8.11.2007 r. - k. 56-60, aneksu nr (...) do umowy kredytu zaliczka nr (...) - k. 61-65, odpisu księgi wieczystej nr (...) - k. 66-71, bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z 22.08.2012 r. - k. 72, tytułu wykonawczego SR w Przemysłu z dnia 28.09.2012 r. - k. 73, bankowego tytułu egzekucyjnego nr (...) z 23.08.2012 r. - k. 74, tytułu wykonawczego SR w Przemysłu z dnia 28.09.2012 r. - k. 75-76, wniosku o wszczęcie egzekucji z 15.10.2012 r. - k. 77-79, wniosku o wszczęcie egzekucji z 15.10.2012 r. - k. 80-82, wydruków z (...) k. 83-86, kart informacyjnych leczenia szpitalnego i wyników badań M. C. (2) - k. 105-115, kserokopii: odpisu skróconego aktu urodzenia W. C., postanowienia SR w Przemysłu z 23.01.1984 r., postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Przemysłu z 19.10.1983 r. - k. 116-119 oraz zeznań świadków: M. C. (2) i M. C. (3) i strony pozwanej.

Sąd oparł się na dokumentach urzędowych i prywatnych (art. 244 § 1 i 2 k.p.c.), stanowiących dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone, a także tego, że osoba która podpisała dokument złożyła oświadczenie w nim zawarte. Dokumenty urzędowe zostały sporządzone przez osoby kompetentne w zakresie ich urzędowych obowiązków, ich autentyczność nie budzi wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez żadną ze stron. Podobnie żadna ze stron nie zaprzeczyła prawdziwości dokumentów prywatnych i pochodzenia zawartych w nich oświadczeń.

Sąd dał również częściowo wiarę dowodom w postaci zeznań świadka M. C. (2) - ojca pozwanego - jak również samego pozwanego.

Zeznania te korelują ze sobą, są spójne. W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości fakt choroby M. C. (2) i dokonania przez niego darowizny na rzecz syna, co świadek i pozwany zgodnie przyznali. Jednakże nie można dać wiary zeznaniom mówiącym, iż jedyną przesłanką dokonania przedmiotowej darowizny była choroba ojca pozwanego i obietnica M. C. (1), że zaopiekuje się domem i rodziną. Oczywiście na pewno przy dokonywaniu tej czynności jednym z motywów była choroba M. C. (2), jednakże w ocenie Sądu była to przede wszystkim chęć uratowania domu przed egzekucją, co zeznając M. C. (2) niemalże przyznał.

Ponadto trudna uznać za wiarygodne stwierdzenie pozwanego M. C. (1), że nie był świadomy sytuacji finansowej rodziców i nic nie wiedział o długach, tym bardziej, iż był obecny przy odczytywaniu aktu notarialnego przedmiotowej darowizny i jako osoba pełnoletnia powinien być świadomy znaczenia praw i obowiązków na siebie przyjmując.

Sąd pominął przesłuchanie powoda.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo o uznanie zaskarżonych czynności prawnych za bezskuteczne w stosunku do powoda jest w całości uzasadnione.

Celem instytucji skargi pauliańskiej, przewidzianej w przepisach art. 527 - 535 k.c., jest ochrona interesów wierzyciela na wypadek niełojalnego (czy wręcz nieuczciwego) postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności.

Konstrukcja skargi pauliańskiej oparta jest na instytucji względnej bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela (wyrok SN z 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00, LEX nr 55083). Ochrona ta polega na możliwości zaskarżenia przez wierzyciela krzywdzącej go czynności prawnej celem uznania tej czynności za bezskuteczną względem niego.

W razie uwzględnienia tego żądania przez sąd wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia od osoby trzeciej, będącej stroną czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wobec skarżącego, z ograniczeniem do przedmiotów majątkowych, które wskutek zaskarżonej czynności wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły.

Mając na względzie treść art. 527 k.c. można wyróżnić następujące przesłanki warunkujące możliwość skorzystania przez uprawnionego z ochrony pauliańskiej: istnienie interesu wierzyciela w postaci wierzytelności, dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią, pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika, dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią oraz działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Dla zastosowania skargi pauliańskiej wszystkie wymienione przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich udowodnienia co do zasady - zgodnie z regułą dowodową wyrażoną w art. 6 k.c. - obciąża wierzyciela, który jest uprawniony do zaskarżenia czynności prawnej dłużnika, jednak wierzyciel może skorzystać z domniemań prawnych przewidzianych w art. 527 i art. 528 k.c.

Wymienione przesłanki wynikają przede wszystkim z treści przepisu art. 527 k.c., który w § 1 wskazuje, że gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

W § 2 wskazanego artykułu zawarte zostało natomiast wskazanie, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności.

Z kolei § 3 art. 527 k.c. zawiera domniemanie prawne, z treści którego wynika, że jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Kolejne domniemanie prawne, które znajdzie zastosowanie w rozpoznawanej sprawie ze względu na charakter zaskarżonej czynności przewidziane zostało w przepisie art. 528 k.c. Wymieniona regulacja wskazuje, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W związku z tym, że okoliczności faktyczne objęte ustaleniami wskazują niewątpliwie, że dłużnik – M. C. (2) - wyzbywając się jedyne wartościowego składnika majątkowego - nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym oraz wolnostojącym murowanym garażem na rzecz pozwanego – M. C. (1), stał się niewypłacalni albo przynajmniej niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności uznać należy, że działał z pokrzywdzeniem powoda, jako jego wierzyciela.

W świetle wyników przeprowadzonego postępowania dowodowego nie budziło także wątpliwości, że pozwany - będący synem dłużnika, przez niego wychowywany, utrzymywany i pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym - może być uznany za osobę pozostającą z nim w bliskim stosunku, w rozumieniu § 3 art. 527 k.c.

W takim przypadku domniemywa się, że pozwany wiedział, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Niezależnie od przedstawionej oceny również w sytuacji, gdyby uznać, że pozwany obaliby domniemanie wpływające z art. 527 § 3 k.c. i wykazał, że nie wiedział o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia powoda (wierzyciela), istnieje dalsza prawna podstawa do uwzględnienia powództwa ze skargi pauliańskiej.

Jak wskazano już wcześniej, z przepisu art. 528 k.c. wynika kolejne domniemanie prawne. Jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet

przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W tej sytuacji pozwany M. C. (1) nie może skutecznie powołać się nie tylko na brak wiedzy o działaniu dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela przy zawieraniu umowy darowizny, ale również na okoliczność zachowania przez siebie należytej staranności, która nie pozwoliła mu na uzyskanie takiej wiedzy, ponieważ będąc przy odczytywaniu aktu notarialnego jako osoba pełnoletnia pozwany musiał być świadom znaczenia praw jakie na siebie przyjmuje i zarazem obowiązków. W związku z tym trudno przyjąć w tej sytuacji, iż pozwany nie był świadomy istnienia wymagalnych zobowiązań ojca i tym samym jego działania z pokrzywdzeniem wierzyciela. Jeżeli jednak nawet nie powziął takich informacji, to było to z jego strony zaniedbanie obowiązku należytej staranności, aby takie informację powziąć.

Odnosząc się do kolejnych przesłanek, w pierwszym rzędzie wskazania wymaga, że istnieje godny ochrony interes wierzyciela w postaci nie tylko skonkretyzowanej, ale także stwierdzonej tytułem egzekucyjnym wierzytelności. Judykatura stoi na stanowisku, że wierzytelność chroniona na drodze skargi pauliańskiej powinna być skonkretyzowana. W wyroku z 27 listopada 2003 r. (III CKN 355/Ol, LEX nr 359441) Sąd Najwyższy stwierdził, że precyzacja wierzytelności (obejmująca przynajmniej jej istnienie, tytuł prawny wierzytelności i wysokość) należy do wierzyciela, bowiem wierzyciel wyznacza w skardze z art. 527 k.c. przedmiot ochrony pauliańskiej. Jedną z przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną jest wykazanie, że przysługująca powodowi wobec określonego dłużnika wierzytelność jest realna i skonkretyzowana, a nie hipotetyczna. Ochroną pauliańską objęta jest bowiem zawsze konkretna wierzytelność, stanowiąca przedmiot żądanej przez wierzyciela ochrony, a nie wszelkie bliżej nieoznaczone prawa powoda. Także zabezpieczenie wierzytelności zasadniczo nie wyłącza możliwości skorzystania przez wierzyciela z ochrony pauliańskiej. W wyroku z 14 grudnia 1995 r. (I ACr 847/95, OSA 1996, z. 1, poz. 3) Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, iż nie stanowi przeszkody do uwzględnienia skargi pauliańskiej okoliczność, że nieruchomości będąca przedmiotem zaskarżonej skargą czynności prawnej jest obciążona hipoteką przymusową, jeżeli hipoteka nie zabezpiecza wierzytelności powoda w całości (por. wyrok SN z 5 czerwca 2002 r., II CKN 1336/00, LEX nr 55083).

Interes wierzyciela w korzystaniu ze skargi pauliańskiej można byłoby kwestionować wyłącznie w przypadku posiadania przez niego pełnego i pewnego zabezpieczenia wierzytelności (np. w formie kaucji, gwarancji bankowej itp.).

Nie może budzić także wątpliwości spełnienie dwóch kolejnych przesłanek udzielenia ochrony na podstawie art. 527 i nast. k.c., tj. dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią oraz pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika.

Pierwsza z okoliczności nie tylko nie była kwestionowana przez pozwanego ani dłużnika, natomiast kolejna również wynika z dokonanych ustaleń faktycznych w znaczącej mierze w oparciu o zeznania świadka M. C. (2) i przesłuchanie pozwanego. Poza tym, skoro pozwany nie wypowiedział się co do twierdzeń powoda w kwestii wypłacalności dłużnika, gdyż jak przyznał nie był informowany o sytuacji majątkowej rodziców, a sam również nie wypytywał o nią, w oparciu o przepis art. 230 k.p.c. mając na względzie wynik całej rozprawy, istniała usprawiedliwiona podstawa do uznania, że nastąpiło pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dłużnika z pozwanym i to nie tylko zawarcia darowizny, ale również ustanowienia na rzecz dłużnika nieodpłatnej osobistej służebności mieszkania, która z kolei niewątpliwie obniżyła wartość nieruchomości, która przeszła na własność pozwanego.

Odnosząc się do tej ostatniej kwestii i jednocześnie kolejnej przesłanki skargi pauliańskiej - uzyskania wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią wskazania wymaga, że zarówno w orzecznictwie jak i piśmiennictwie wskazuje się, iż zaskarżeniu w ramach akcji pauliańskiej mogą podlegać w zasadzie wszelkie czynności prawne o charakterze rozporządzającym lub zobowiązująco-rozporządzającym, jednocześnie przysparzające korzyści osobie trzeciej i powodujące krzywdzące dla wierzycieli pomniejszenie majątku dłużnika. Mogą to być nie tylko czynności nieodpłatne, ale także odpłatne, a nawet ekwiwalentne.

W judykaturze wyrażono pogląd, że czynność ekwiwalentna może być uznana za warunek wystarczający i niezbędny niewypłacalności, gdy świadczenie wzajemne nie gwarantuje zaspokojenia (wyrok SN z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173, wyrok SN z dnia 2 października 2007 r., II CSK 323/07, LEX nr 319245). Przesłanką

udzielenia ochrony pauliańskiej jest dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli. Na gruncie przepisów o skardze pauliańskiej pojęcie to nie jest wiązane z poniesieniem przez wierzyciela szkody (wyrok SN z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania*, 2008, s. 32).

W art. 527 § 2 k.c. ustawodawca określił, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był poprzednio. Chociaż nie zdefiniowano tego pojęcia zgodnie z potocznym znaczeniem tego terminu chodzi o sytuację dłużnika polegającą na braku możliwości wywiązywania się przez niego z zobowiązań finansowych (M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1249).

W orzecznictwie przyjmuje się natomiast, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (wyrok SA w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736).

Podzielić należy poza tym pogląd, że pokrzywdzenie wierzycieli może nastąpić także wówczas, gdy do niewypłacalności dłużnika, w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., dochodzi w wyniku kilku, nawet ekwiwalentnych czynności (wyrok SN z 2 października 2007 r., II CSK 323/07, LEX nr 319245).

Z punktu widzenia możliwości zaskarżenia czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli ustawodawca zrównuje czynności powodujące niewypłacalność dłużnika z tymi, które prowadzą do pogłębienia stanu jego niewypłacalności.

Przyjmuje się, że zasadność skargi pauliańskiej usprawiedliwia każde powiększenie niewypłacalności, bez względu na jego rozmiar (wyrok SA w Lublinie z dnia 19 marca 1997 r., I ACa 27/97, Apel. Lub. 1997, nr 4, poz. 19; A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński, *Skarga pauliańska*, Pr. Sp. 1999, nr 1, s. 19; M. Jasińska, *Skarga pauliańska. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*. Art. 527-534 k.c. Komentarz, Warszawa 2006, s. 82; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, *Komentarz*, t. II, 2009, s. 211; M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1252).

Przykładowo można wskazać, iż dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu, gdy nie spełnia wymagalnego świadczenia pieniężnego a zbywa nieruchomości i uzyskuje do niej prawo używania i korzystania, które powoduje, że zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka (zob. wyrok SN z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110).

W konkluzji za usprawiedliwione należy uznać stanowisko, że przedmiotem zaskarżenia może być czynność prawna powodująca niewypłacalność dłużnika lub powiększenie jego niewypłacalności. W orzecznictwie sformułowano ogólną tezę, iż pokrzywdzenie wierzycieli powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyrok SN z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok SN z 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173).

W takich hipotezach mieści się nie tylko nieodpłatne zbycie nieruchomości przez dłużnika, ale również zagwarantowanie sobie przez niego dożywotnego prawa zamieszkiwania i używania nieruchomości nawet w przypadku, gdy jest to prawo osobiste, ponieważ jest to również czynność prawna, o której mowa w art. 527 k.c. ściśle związana z czynnością rozporządzającą, która - jak wskazano w powołanym wyżej orzecznictwie - powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela.

Ostatecznie odnosząc się do działania osoby trzeciej (pozwanego) w złej wierze, jako niezbędnej przesłanki uwzględnienia powództwa z art. 527 k.c. wskazania wymaga, że w tym zakresie wystarczające jest odwołanie się do domniemania wynikającego z art. 528 k.c., które zostało już wcześniej odniesione do okoliczności sprawy.

W ramach uzupełnienia wyjaśnić należy, że przepis wyłącza przesłankę złej wiary po stronie osoby trzeciej w tych wypadkach, gdy wskutek zaskarżonej czynności osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie. W takiej

sytuacji wierzyciel może żądać ochrony także wtedy, gdy osoba trzecia nie wiedziała i nie mogła przy zachowaniu należytej staranności dowiedzieć się o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania*, 2008, s. 34) i jest zwolniony od obowiązku wykazania, że osoba trzecia wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o tym, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Osoba trzecia nie może bronić się poprzez wykazanie, że nie wiedziała lub nie mogła wiedzieć o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (L. Stecki (w:) J. Winiarz, *Komentarz*, t. 1, 1989, s. 538).

W konsekwencji nawet udowodnienie przez osobę trzecią, że nie wiedziała i - mimo zachowania najwyższej staranności - nie mogła się dowiedzieć o pokrzywdzeniu wierzycieli, nie zwalnia jej od odpowiedzialności wobec wierzyciela, gdyż jest to stan obojętny a do zaskarżenia czynności wystarczy spełnienie pozostałych warunków art. 527 § 1 i 2 k.c. (M. Pyziak-Szafnicka, *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*, *St. Praw.* 1994, z. 1-4, s. 5 i n., M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1271).

Korzyścią majątkową uzyskaną bezpłatnie (nieodpłatnie) jest korzyść, za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić ekwiwalentnego świadczenia w ramach tego samego lub innego stosunku prawnego (wyrok SN z 12 czerwca 2002 r., III CKN 13 12/00, LEX nr 55503, M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1270 i n.). Pojęcia wzbogacenia i zubożenia należą do sfery faktów, a nie ocen i dlatego ważne są rzeczywiste skutki gospodarcze czynności dłużnika, a nie ich postrzeganie przez strony (M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1271).

Mając na uwadze przytoczoną wykładnię, za nieodpłatne można uznawać również czynności częściowo odpłatne (*negotium mixtum cum donatione*) lub o symbolicznym świadczeniu jednej ze stron, w którym brak ekwiwalentności świadczeń stron wskazuje wyraźnie na ich nieodpłatny charakter (wyrok SN z 16 lutego 1998 r., II CKN 599/97, OSNC 1998, nr 10, poz. 160). Według Sądu Najwyższego we wszystkich przypadkach, gdy ochrona pewnych praw czy interesów uzależniona jest od nieodpłatnego charakteru dokonanej czynności, przyjęcie formalnego kryterium odpłatności czyniłoby tą ochronę czysto iluzoryczną, a doświadczenie wskazuje bowiem, że czynności nieodpłatne zastąpione zostałyby czynnościami, w których świadczeniu jednej strony odpowiadałoby świadczenie drugiej, tyle że o wartości niewspółmiernie niższej, lecz nie wydaje się, aby było to zgodne z intencją ustawodawcy (wyrok SN z 12 czerwca 2002 r., III CKN 13 12/00, LEX nr 55503). Uzyskanie korzyści majątkowej „bezpłatnie” musi być rozumiane szerzej niż darowizna, umowa nieodpłatna czy umowa jednostronnie zobowiązująca. Obejmuje ono bowiem wszelkie czynności prowadzące do uzyskania korzyści, które nie znalazły odpowiedniego ekwiwalentu w ujęciu obiektywnym (wyrok SA w Białymstoku z 23 marca 2005 r., I ACa 98/05, OSAB 2005, z. 2, poz. 11). Umowa darowizny stanowi niewątpliwie trzon pojęcia, którym posługuje się art. 528 k.c. i każda darowizna jest na pewno przypadkiem czynności, do których odnosi się art. 528 k.c. (M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1270).

Wobec jednolitych poglądów orzecznictwa i piśmiennictwa zaskarżona przez powoda skargą pauliańską, umowa darowizny zawarta przez dłużnika z pozwanym (wraz z ustanowieniem przez obdarowanego na rzecz dłużników dożywotniej osobistej służebności mieszkania), kwalifikują wymienioną czynności, jako powodującą uzyskanie przez pozwanego korzyści nieodpłatnie w rozumieniu art. 528 k.c.

Przedstawione względy w związku z powyższym pozwalają na ocenę, że powództwo jest w całości uzasadnione i dlatego Sąd na podstawie przepisów art. 527 § 1, 2 i 3 k.c., art. 528 k.c. i art. 530 k.c. orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu rozstrzygnął natomiast w oparciu o przepisy art. 98 § 1 i 3, art. 108 § 1 i art. 109 k.p.c., przy zastosowaniu zasad: odpowiedzialności za koszty procesu i kosztów celowych. Na łączną kwotę kosztów 27 217 zł zasądzonych od pozwanego na rzecz powoda składały się kwoty: 20 000 zł tytułem zwrotu opłaty sądowej od pozwu, 7200 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika w minimalnej stawce określonej w 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (...) (Dz. U. Nr 162, poz. 1348 ze zm.) oraz zwrot opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Orzekając o kosztach procesu Sąd nie znalazł podstaw do odstąpienia od zasady wskazanej w pierwszym z powołanych przepisów i zastosowania art. 102 k.p.c., powodowanych przyczynami pozaprosesowymi i wynikającymi z przebiegu postępowania. Wprawdzie obciążenie strony, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, całością lub nawet tylko częścią kosztów procesu może w okolicznościach konkretnej sprawy pozostawać trudne do pogodzenia z poczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego, lecz w rozpoznawanej sprawie taki przypadek nie wystąpił. Pozwany, dla którego proces zakończył się negatywnie jest osobą pracującą i prowadzącą własną działalność gospodarczą w postaci warsztatu samochodowego, który obecnie jest zadłużony, jednak dzięki zaskarżonej czynności uzyskał składnik majątkowy o bardzo dużej wartości. Nie można zatem uznać, że względy pozostające poza procesem przemawiały za odstąpieniem w całości lub części za odstąpieniem od obciążenia go obowiązkiem zwrotu kosztów poniesionych przez powoda także ze względu na okoliczności, które doprowadziły do wytoczenia powództwa niezbędnego dla ochrony praw powoda.

W przepisie art. 102 k.p.c. nie skonkretyzowano wprawdzie w żaden sposób pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, jednak niewątpliwie dopuszczalność odstąpienia od zasady odpowiedzialności za wynik procesu wyłącza możliwość stosowania wykładni rozszerzającej. Ocena, czy taki wypadek rzeczywiście zachodzi, pozostawiona została uznaniu sądu.

Musi ona mieć na względzie całokształt okoliczności sprawy i to nie tylko o okoliczności związane z przebiegiem procesu, ale również pozostające poza jego obszarem (np. stan majątkowy stron, ich sytuacja życiowa). Winny być one oceniane przede wszystkim z punktu widzenia zasad współżycia społecznego.

Kryteria pomocne przy rozstrzygnięciu o istnieniu czy też nieistnieniu przesłanek zastosowania zasady słuszności wskazane zostały w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego (zob. wyroki SN: z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 192/09, Lex nr 584735 i z dnia 27 maja 2010 r., II PK 359/09, Lex nr 603828 oraz postanowienia SN: z dnia 19 października 2011 r., II CZ 68/11, Lex nr 1044004 i z dnia 20 kwietnia 2012 r., III CZ 17/12, Lexnr 1164739).

Przepis art. 102 ma charakter dyskrejonalny i chociaż kwestia trafności jego zastosowania co do zasady może być objęta kontrolą sądu wyższego rzędu, niemniej jednak ewentualna zmiana zaskarżonego orzeczenia o kosztach powinna następować wyjątkowo w razie stwierdzenia, że dokonana ocena jest dowolna, oczywiście pozbawiona uzasadnionych podstaw (postanowienia SN: z dnia 25 marca 2011 r., IV CZ 136/10, Lex nr 785545; z dnia 15 czerwca 2011 r., V CZ 23/11, Lex nr 864028; z dnia 19 stycznia 2012 r., IV CZ 118/11, Lex nr 1169157; z dnia 26 stycznia 2012 r., III CZ 10/12, OSNC 2012, nr 7-8, poz. 98; z dnia 9 lutego 2012 r., III CZ 2/12, Lex nr 1162689 oraz z dnia 15 lutego 2012 r., I CZ 165/11, Lex nr 1170214).

Wiek strony będącej osobą fizyczną sam przez się nie jest okolicznością stanowiącą „wypadek szczególnie uzasadniony” w rozumieniu komentowanego przepisu. Również zwolnienie od kosztów sądowych nie może automatycznie prowadzić do uznania, że zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony” pozwalający na jego zastosowanie (postanowienia SN z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, Lex nr 564753; z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CZ 111/11, Lex nr 1119554 oraz z dnia 27 stycznia 2010 r., II CZ 88/09, Lex nr 578136). Za szczególnie uzasadniony wypadek w rozumieniu art. 102 nie może być potraktowana okoliczność, że w stosunku do dłużników prowadzone jest postępowanie egzekucyjne, gdyż stan taki jest spowodowany przez samych dłużników, którzy nie uczynili zadość obowiązkowi wynikającemu z tytułu wykonawczego, podlegającego przymusowej egzekucji (zob. postanowienie SN z dnia 13 lipca 2011 r., III CZ 32/11, Lex nr 897945).

Wszystkie powołane podstawy zastosowania szczególnej regulacji w zakresie zwrotu kosztów procesu w sprawie jednak nie wystąpiły, nawet bez dokonywania szczegółowych ustaleń obrona pozwanego ze względu na treść i wykładnię przepisów prawa materialnego oraz konieczność dochodzenia swoich praw przez powoda na drodze sądowej - nie miała większych szans powodzenia, a przemawiały za tym także względy pozostające poza postępowaniem.